

DE TEKORTKOMING VAN ARTIKEL 529 SV

DOOR / TJALLING VAN DER GOOT

Het aanwenden van kosten door de verdediging in het belang van het onderzoek is een volstrekt normale gang van zaken. Minder normaal lijkt het om de kosten na afloop van de zaak terug te krijgen. Tot frustratie van raadsman Tjalling van der Goot.

Artikel 529 Sv regelt de mogelijkheid om – ook na een veroordeling – kosten die door de verdediging zijn aangewend van de staat vergoed te krijgen.¹ Voorwaarde is dat het aanwenden van die kosten het belang van het onderzoek moet hebben gediend. In de rechtspraak blijkt dat de lat (steeds) hoger komt te liggen. Het gevolg is dat de verdachte in een nadeliger positie verkeert omdat de kans dat hij te zijner tijd het geld terugkrijgt dat is aangewend voor bijvoorbeeld een voorlichtingsrapport of een deskundigenonderzoek klein is. Een verdachte zal vanuit financieel oogpunt om die reden vaker afzien van het inschakelen van derden. Dat komt de kwaliteit van het strafproces in het geheel niet ten goede. Ik bepleit verandering van wetgeving.

In artikel 529 Sv staat – voor zover van belang – dat aan de gewezen verdachte een vergoeding 'wordt toegekend'. Er is dus blijkens de wettekst geen discretionaire bevoegdheid voor de rechter. En anders dan bij verzoeken op grond van artikel 530 Sv² zal de rechter niet de beoordelingsmaatstaf van artikel 90 Sv mogen toepassen door de kostenvergoeding af te laten hangen van de vraag of hij al

dan niet gronden van billijkheid aanwezig acht.

VOORBEELDEN

Ik noem twee recente voorbeelden uit de praktijk waaruit blijkt hoe de rechtspraak het belang van het onderzoek interpreteert.

In een zaak die diende bij het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden³ had de verdediging een (geregistreerd⁴) deskundige ingeschakeld voor een forensisch digitaal onderzoek. Het opgemaakte rapport was op voorhand aan het hof toegezonden, ter terechtzitting aan de orde gesteld en door het hof als processtuk aangemerkt. De verdediging had in haar pleidooi naar de inhoud van dit rapport verwezen. Het hof wees het verzoek om vergoeding van de gemaakte kosten voor dit onderzoek af. 'De omstandigheid dat het rapport als processtuk in de zin van de wet in aangemerkt, betekent op zichzelf niet dat dit het belang van het onderzoek heeft gediend.' Nu volgens de raadkamer het rapport – kort samengevat – geen belangrijke rol had gespeeld ter zitting, was er geen reden om de kosten te vergoeden. 'Evenmin komt uit het arrest van het hof naar voren dat het hof het

rapport van belang heeft geacht bij de beoordeling van de zaak.' Met die laatste zinsnede lijkt de raadkamer als voorwaarde voor toewijzing van oordeel dat het hof de inhoud van het rapport moet hebben meegewogen bij zijn oordeel in de strafzaak. Dat is onjuist. Het criterium dat de aanwending van de kosten het belang van het onderzoek moet hebben gediend, betekent niet dat de rechter het door de verdediging ingebrachte onderzoeksresultaat moet hebben omarmd of uitdrukkelijk moet hebben meegewogen. Dat kan ook niet de bedoeling zijn omdat de verdediging op voorhand nooit weet of de rechter het pleidooi van de verdediging volgt of niet. Daar komt bij dat in deze concrete casus het deskundigenverslag als processtuk was aangemerkt. Het maakte dus deel uit van het procesdossier. Tot de processtukken behoren volgens de wet alle stukken die voor de ter terechtzitting door de rechter te nemen beslissingen redelijkerwijs van belang kunnen zijn.⁵ Het wringt als de rechter enerzijds een stuk op voorhand aanmerkt als een stuk dat van belang kan zijn voor de te nemen beslissing en anderzijds achteraf – na een verzoek om de kosten te vergoe-

den – oordeelt dat het stuk niet van belang is geweest voor het onderzoek ter terechtzitting en om die reden de kosten niet vergoedt.

ONGEVAL

Het tweede voorbeeld betreft een kwestie waarin een verdachte werd verweten betrokken te zijn bij een ongeval op een bouwplaats. Door de verdediging werd een onafhankelijk ingenieursbureau ingeschakeld om nader bouwtechnisch onderzoek te doen. Het deskundigenrapport werd als processtuk aangemerkt. De opsteller van het rapport werd ter terechtzitting als deskundige gehoord. Een verzoek om de kosten voor dit onderzoek te vergoeden, wees de Rechtbank Overijssel af.⁶ 'Al in het betreffende vonnis heeft de rechtbank zich uitgelaten over de bruikbaarheid van het door de verdediging ingebrachte rapport. Zij oordeelde dat het hier kennis achteraf betrof, waarop verzoekster ten tijde van het ongeval niet kon en mocht vertrouwen. De rechtbank heeft toen dus al geoordeeld dat de uitkomsten van het uitgevoerde onderzoek niet van invloed waren op de door haar te beantwoorden schuldvraag.' Hier ging de rechtbank in haar vonnis dus expliciet in op de onderzoeksresultaten. De raadkamer van de rechtbank oordeelt echter dat het rapport achteraf het vonnis niet heeft beïnvloed en dat het aanwenden van de kosten het onderzoek niet heeft gediend. Net als bij de eerder aangehaalde uitspraak lijkt het er op dat de raadkamer doorslaggevend acht wat de zittingsrechter met de onderzoeksresultaten heeft gedaan. Daarmee worden strengere eisen gesteld dan de wet kent. Opvallend overigens in de laatste uitspraak is dat na het indienen van het verzoekschrift door het OM een schriftelijk standpunt werd ingenomen. Daarna wees de raadkamer een beschikking 'omdat de rechtbank zich voldoende geïnformeerd acht om een beslissing te kunnen nemen'. Niet alleen is de verdediging niet

meer in de gelegenheid gesteld om te reageren op het standpunt van het OM, deze procesgang is bovendien in strijd met de wet nu het derde lid van artikel 529 Sv voorschrijft dat de behandeling door de raadkamer in het openbaar plaatsvindt. Uit de rechtspraak volgt dat een in beroep bestreden beschikking waarbij in eerste aanleg geen openbare behandeling in raadkamer heeft plaatsgevonden om die reden wordt vernietigd.⁷ Tegen beschikkingen op grond van artikel 529 Sv staat evenwel geen hoger beroep open.⁸ Dus ondanks een onmiskenbaar met de wet strijdige beslissing, is deze niet aanvechtbaar. Dat is frustrerend voor het rechtsgevoel en voor de portemonnee van de gewezen verdachte.⁹

CONCLUSIE

Uit het voorgaande blijkt van tamelijk willekeurige beslissingen waarbij de tekst van de wet en de kennelijke bedoeling van de wetgever niet altijd nauwgezet worden gevolgd. Indien een onderzoeksrapport als processtuk wordt aangemerkt en het stuk ter terechtzitting is besproken, hebben de kosten die voor het rapport zijn gemaakt reeds om die reden het belang van het onderzoek gediend. Indien de rechter of het OM op voorhand meent dat het onderzoek volstrekt niet ter zake doet, zal het opgemaakte rapport niet als processtuk worden aangemerkt en blijven de kosten voor rekening van de verdachte. Dan is het op voorhand duidelijk. De verdediging mag

evenwel niet in een nadeliger positie komen te verkeren door na afloop van de zaak – als het gaat om vergoeding van de gemaakte kosten – te zijn overgeleverd aan de grillen van de raadkamer. Om aan alle onduidelijkheid een einde te maken zou aan de wetteksten kunnen worden toegevoegd: "Processtukken worden geacht in het belang van het onderzoek te zijn opgesteld." Ook het LOVS heeft een taak om rechtsgelijkheid te bevorderen en kan oriëntatiepunten opstellen voor de beoordeling van verzoekschriften op de grond van artikel 529 Sv. Bovendien is er geen redelijk argument te bedenken waarom hoger beroep is uitgesloten. Zelfs in de laatstgenoemde casus is er geen mogelijkheid om de overduidelijk nietige beslissing te bestrijden. Een misslag van de raadkamer kan niet worden hersteld. Ook dat druist in tegen het rechtsgevoel. Het Wetboek van Strafvordering wordt gestaag gemoderniseerd. Het deel dat betrekking heeft op kostenvergoeding is met de inwerkingtreding van de Wet USB recent reeds herzien.¹⁰ De wetgever heeft het nieuwe artikel 529 ten opzichte van het oude artikel 591 Sv ongewijzigd in stand gelaten. Een gemiste kans. Er zijn echter bij de Wet USB wel meer zaken over het hoofd gezien.¹¹ Wat dat aangaat, is het voor herziening nooit te laat.

Tjalling van der Goot is verbonden aan Anker & Anker Strafrechtadvocaten in Leeuwarden.

NOTEN

- ¹ Tot 1 januari 2020 was deze mogelijkheid geregeld in artikel 591 Sv. Inhoudelijk is de wetteksten niet aangepast.
- ² Het oude artikel 591a Sv.
- ³ Beschikking 5 februari 2020, parketnr. 21/003804-16, rekestnr. 00600-19 (niet gepubliceerd).
- ⁴ In het Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen.
- ⁵ Artikel 149a tweede lid Sv.
- ⁶ Beschikking 20 mei 2020, parketnr. 08/994548-18, rekestnr. 20-84 (niet gepubliceerd).
- ⁷ Vgl. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 18 maart 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:2240.
- ⁸ Het uitgangspunt van artikel 445 Sv is dat tegen beschikkingen geen hoger beroep kan worden ingesteld, behalve in de gevallen waarin de wet bepaalt dat het wel kan. Een dergelijke beroepsmogelijkheid is niet in artikel 529 Sv opgenomen.
- ⁹ De verdediging had verzoekt om vergoeding van ongeveer € 100.000 aan gemaakte kosten.
- ¹⁰ *Stb.* 2019, 504 en inwerkingtreedingsbesluit, *Stb.* 2019, 507.
- ¹¹ Vgl. Wetsvoorstel Spoedreparatiewet herziening tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen (*Kamerstukken II* 2019/20, 35436).